

TWHE
THIRD WORLD HOTELS
& ENTERTAINMENT
**AMERICAN
CHANCE CASINOS**

***Poklady ostrovů
Nová kampaň EAZA
Velká lví rodina
Růžencin rok v číslech***

Vydává:

ZOOLOGICKÁ A BOTANICKÁ ZAHRADA MĚSTA PLZNĚ

... VAŠE OBLÍBENÉ MÍSTO PRO ODPOČINEK I POUČENÍ

Foto 2x IRIS Miroslav Volf

Loňská návštěvnost byla čtvrtá nejvyšší v historii plzeňské zoologické a botanické zahrady Rozhodl závěr roku

V létě se zdálo, že návštěvnost v roce 2017 bude rekordní. Prozatím se největšímu zájmu těšila Zoologická a botanická zahrada města Plzně v roce 2011, kdy jejími branami prošlo stále nepřekonaných 460 969 lidí. Na podzim se však jarní a letní nárůst snižoval. Méně než 450 000 návštěvníků to snad ale nebude. Rozhodujícími se stanou Štědrý den a poslední den roku, kdy počty přichodících se v posledních letech dokážou vyšplhat až ke 3 000.

V neděli 24. prosince přichází přes 2 200 lidí, další dny, také vzhledem k počasí, se návštěvníci spíše jen trousí. Na Silvestra má být poměrně teplo, dopolední program s chytáním zlaté rybky může lákat řadu rodin.

Blíží se 13. hod. a s ní tradiční vítání symbolického posledního návštěvníka roku. Pozdravit ho přišli, obdobně jako v roce předchozím, nejvyšší představitelé města Plzně: Primátor Martin Zrzavecký a jeho první náměstek Mgr. Martin Baxa. Zoologickou a botanickou zahradu reprezentuje její ředitel Ing. Jiří Trávníček.

Turniketem u hlavní pokladny vchází typická rodina – rodiče a dvě děti. Dozvídají se, že se právě stali symbolicky posledními návštěvníky zahrady. Jsou na konci dlouhé pomyslné řady, v níž před nimi stojí v tuto chvíli 452 546 lidí.

Krátké představení, jubilejními hosty se stávají manželé Petr a Martina Kašparovi z Plzně-Bručné s dětmi Toníkem a Amálkou. Svěřují se, že zoologickou a botanickou zahradu navštěvují třikrát až čtyřikrát do roka a je to pro ně vždy hezký výlet. Oblíbeným zvířetem jsou pro Toníka krokodýli, pro ostatní koně na statku Lüftnerka.

Dárky jsou předány, vrcholní představitelé oceňují přínos zahrady pro město, ke slovu se dostává Starý rok, aby po své poslední řeči předal žezlo Roku novému. Oba aktéři – Lukáš Vydra a Michaela Šaňková – jsou ve scéně výborní. Vtipným způsobem glosují události končícího roku a směle bez různých brylů komentují, co lze očekávat od nadcházejících dvanácti měsíců. Nezapřou hereckou průpravu v divadelním souboru Sebranka při ZUŠ T. Brzkové v Plzni pod vedením známého plzeňského divadelníka Zdislava Prince. Lukáš je i autorem a režisérem scénky. Kolegyně na něj prozradí, že napsal též celovečerní hru, která se zabývá vztahy mezi dvěma mladými lidmi. Po necelé půlhodině je slavnostní akt u konce. Kašparovi se jdou podívat na koně na Lüftnerku, po pár metrech se ztrácejí mezi dalšími návštěvníky. Na to, že je už hodinu a půl po poledni a do večerních oslav chybí jen několik málo hodin, jich chodí stále dost. Ostatně úplně posledního návštěvníka roku 2017 bude od toho symbolického dělit rozdíl 216 osob. Takže v roce 2017 přišlo do Zoologické a botanické zahrady města Plzně 452 762 lidí a byla to čtvrtá nejvyšší návštěvnost v její historii. (fh)

Univerzita na zkoušku

Na počátku února slavnostní promocí ukončená Dětská univerzita pořádaná Pedagogickou fakultou ZČU se konala již počtvrté. Zájem je o ni stále větší. Oproti minulému ročníku byl téměř dvojnásobný. Děkan fakulty RNDr. Miroslav Randa, CSc., prozrazuje: „Žáci obou stupňů základních škol a nižších ročníků gymnázií si během zimního semestru jednou za týden vyzkouší, co obnáší studium na vysoké škole, mohou absolvovat přednášky a workshopy v řadě oborů. Mohou si klást otázky a vlastní činností na ně nacházet odpovědi.“ Současně děkan věří, že s mnohými absolventy Dětské univerzity se na Západočeské univerzitě setkají znovu jako s řádnými studenty. Na výuce děti se podílelo i několik externích institucí. Prostřednictvím Environmentálního centra Lüftnerka rovněž Zoologická a botanická zahrada města Plzně. (zt)

Volby rozhodly jinak

Pouhé tři dny před tím, než občané zvolili prezidentem Miloše Zemana a rozhodli tak i o první dámě, zkoušela si její roli v Plzni manželka neúspěšného kandidáta Jiřího Drahoše Eva. Mezi navštívenými místy – především Fakultou umění a designu ZČU a Techmání – byla též Zoologická a botanická zahrada města Plzně. Doprovodil ji sem senátor Václav Chaloupek, který zde býval před rokem 1989 výchovně-osvětovým pracovníkem. Hosté si během prohlídky též vyzkoušeli, jak se krmí žirafy a více než dvoutunový nosorožci. (zt)

Osmičkové roky cestovatelů

Pětadevadesátiletý Miroslav Zikmund byl v roce 2014 nejzácnějším hostem při otevírání výstavy *Past na rovníku* v zoologické a botanické zahradě věnované legendární cestovatelské dvojici.
Foto Jaroslav Vogeltanz

Letos 15. února to bylo 15 let, co zemřel Ing. Jiří Hanzelka, jeden ze známého cestovatelského duo Zikmund a Hanzelka. Skonal sice v Praze, pohřben je ale na hřbitově sv. Jiljí v třeboňském parku u Domanína. Významných osmiček však bylo v životě cestovatelů více. V roce 1938 oba odmaturovali na pražské obchodní akademii. Únorové události v roce 1948, kdy komunisté převzali moc v ČSR, prožili na první expedici v daleké Africe na území dnešního Konga. V roce 1968 se postavili oba na stranu reformních komunistů. Hned následující rok jim bylo znemožněno další cestování, publikování a účast ve veřejném životě. To trvalo až do konce osmdesátých let minulého století. Druhý z dvojice – plzeňský rodák Ing. Miroslav Zikmund, dr. h. c. – oslavil 14. února 99. narozeniny. Více z života této legendární cestovatelské dvojice se dozvíte na výstavě umístěné ve vstupní budově do Světa v podzemí v plzeňské zoologické a botanické zahradě. (rd)

**CITÁT TOHOTO ČÍSLA:
NAŠÍ UČITELÉ NESMĚJÍ BÝT PODOBNÍ
SLOUPŮM U CEST, JEŽ POUZE UKAZUJÍ,
KAM JÍT, ALE SAMY NEJDOU.**

Jan Ámos Komenský

**FOTO NA TITULNÍ STRANĚ:
Mládě Iva berberského Baquir.**

Foto Taťána Typltová

Od vraků k lidoopům

Sedm čtvrtěčních podvečerů patřil sál Environmentálního centra Lüftnerka v zoologické a botanické zahradě milovníkům cestování, přírody a zvířat. Letošní různorodá témata cyklu Posezení s... připoutala pozornost mnoha desítek zájemců. Již první večer o Islandu s Víťou Fronkem – externím lektorem EC Lüftnerka – nebo výprava k potopeným vrakům patřily k nejvyhledávanějším. Rodinným střídrem jsou cestopisná vyprávění ředitele zahrady Ing. Jiřího Trávníčka. Tentokrát zavedl přítomné do mexické Sonory. Vítanou novinkou byl pohled ošetřovatelky primátů Moniky Novákové na její svěřence a přiblížení práce ošetřovatele. (mv)

Foto Jiří Trávníček

Zásadně v párech žijící chřestýši skalní. Hned s 16 jedinci tohoto druhu se setkali účastníci expedice do mexické Sonory.

Sloninec o krok blíže k realitě

Zahájení prací na projektu pavilonu pro slony indické, hlavní části expozice Sloni na Mži, oznámilo v II. polovině února Město Plzeň. Nový areál mezi ulicí Pod Vinicemi a silnicí do Radčic vyroste na 15 hektarech a jeho cena bude řádově ve stovkách milionů korun. Poprvé se o možnosti chovat pod Lochotínem slony začalo přemýšlet kolem roku 2007. Tehdy se uvažovalo, že jejich areál bude v místě chátrajícího lochotínského amfiteátru a částečně zasáhne do lochotínského parku. Brzy se však úvahy stočily k lukám a dalším pozemkům naproti stávající zoologické a botanické zahradě. Vzhledem k blízkosti řeky Mže dostal zámeř název Sloni na Mži.

„Výběrové řízení na projektování nového areálu vyhrála pražská firma, která by s tím měla být hotova včetně stavebního povolení za osmnáct měsíců. Potom půjde o to získat na jeho realizaci dotační finanční prostředky, nejspíše z evropských fondů. Bez projektu se samozřejmě o dotaci žádat nedá, proto je to pro nás velmi dobrá a zásadní zpráva,“ prozrazuje další kroky ředitel zahrady Ing. Jiří Trávníček. (zt)

Soutěž se líbí i ve Středočeském kraji

Podmínky čtvrtého ročníku soutěže „Poznávejte přírodu a za odměnu přijďte do zoo“, kterou vyhlašuje pro malé čtenáře knihoven v Plzeňském a Karlovarském kraji Sdružení IRIS se Zoologickou a botanickou zahradou města Plzně, splnilo 265 dětských čtenářů z 29 městských a místních knihoven. Oproti roku 2016 se jedná o nárůst jak v počtu knihoven, tak odměněných dětí. Příznivé je, jak se soutěž dostává, a to zejména v Plzeňském kraji, z městských knihoven ve stále větším měřítku i do vesnických knihoven. Například z Knihoven Dolanska na Klatovsku dostalo pozvání do zoologické a botanické zahrady za přečtení nejméně 12 knih o přírodě 23 dětí.

Soutěž „Poznávejte přírodu a za odměnu přijďte do zoo“ bude mít pokračování i v letošním roce. Podmínkou bude opět přečíst od března do konce roku alespoň 12 knih o přírodě. S velkou pravděpodobností překročí hranice západočeských krajů, neboť zájem o ni projevil i několik knihoven ve středních Čechách. (rd)

Sedmikrásková zima

Vilín

Až do třetí únorové dekády se letošní zima nevyznačovala žádnými výraznými teplotními výkyvy směrem pod bod mrazu ani k jarním teplotám. V nižších a středních polohách plynula dnem za dnem v mírném duchu, kdy teploty poskakovaly v podstatě kolem bodu mrazu. Několikrát i nasněžilo, ale sníh se udržel do druhého třetího dne. Nejnižší klesl v tomto období termometr v Plzni-Roudné ráno 22. ledna, kdy ukazoval -8 °C. Hned nazítří se ale teploty vrátily k nule.

Ráz počasí umožnil, že po celou zimu kvetly v trávnících sedmikrásky a lidé nemuseli odnášet ze zasklených balkonů pelargonie a další otužilejší rostliny. Kolem poloviny ledna rozkvetly jehnědy lísky obecné a druhý zimní měsíc únor vítaly kvetoucí sněženky, žluté taloviny a v plném květu byly též keře vilínu a jasmínu nahokvětého. Jenže pak to přišlo. Po dvacátém únoru udeřily mrazy, jaké koncem tohoto měsíce už dlouho nepamatujeme. Noční a ranní teploty klesly v Plzni až na minus 14 °C a odpolední zůstávaly kolem sedmi osmi pod nulou. Celkově ale byla podle meteorologů letošní zima s průměrnou teplotou plus 3,1 °C spíše teplá. Většina rozkvetlých jarních posílů únorové holomrazy přežila a dočkala se březnového oteplení. (jh)

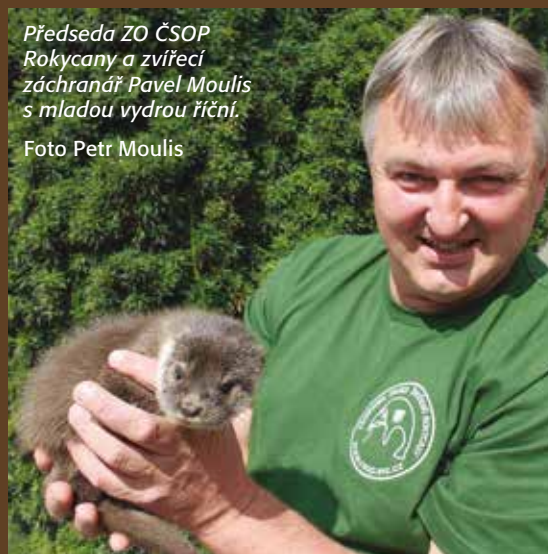

Foto Kateřina Misíková

Záchrana přichází z Rokycan

Předseda ZO ČSOP Rokycany a zvířecí záchranář Pavel Moulis s mladou vydrou říční.

Foto Petr Moulis

V roce 2017 přijali rokycanští zvířecí záchranáři rekordních 510 živočichů v 60 druzích. Z toho 263 vrátili zpět do přírody, 39 předali do dalšího chovu a 208 se jich i přes veškerou péči nepodařilo zachránit. Rokycanská stanice poskytuje své služby na území Plzeňského a Středočeského kraje; z Rokycanska přijala 262 exemplářů, z Berounska 148 a z Hořovicka rovných 100. Důvody hospitalizace v rokycanském zařízení jsou různá. Mezi nejčastější patří příjem 233 mláďat; zranění bylo řešeno u 183 případů, odchyceno z nejrozumnějších důvodů bylo 79 živočichů a v 15 případech se jednalo o vysílení vlivem nepříznivých klimatických podmínek. Nejčastější diagnózou při úrazech jsou popáleniny elektrickým proudem nebo nárazy do drátů elektrického vedení. Velice časté jsou i zranění způsobená dopravními prostředky, nárazy do překážek či napadení jinými živočichy.

V uplynulém roce byli v rokycanské záchrané stanici živočichů nejčastějšími pacienty jezelek západní (58 jedinců), kachna divoká (46), kos černý (37), poštolka obecná (35), káň lesní (24) či jiříčka obecná (21). Léčení zde byly ale též vzácnější a zajímavější druhy. Mezi ně patřili např. vydra říční, zmije obecná, králíček obecný či křivka obecná.

Od roku 1990 do loňska přijalo rokycanské záchrané centrum, jež je součástí sítě zařízení pro handicapovaná zvířata Českého svazu ochránců přírody, celkem 6 999 živočichů. (vz)

Denní gekony
zastupuje na výstavě
početně rod *felsuma*.

Poklady ostrovů ve čtyřiapadesáti teráriích a akváriích

Nová výstava v pavilonu nosorožců v plzeňské zoologické a botanické zahradě je pohledem do světa drobných živočichů několika tropických ostrovů a souostroví. Základem je kolekce *felsuma* z ostrova Madagaskar. *Felsumy* jsou drobné ještěrky patřící do čeledi gekonovití. Na rozdíl od většiny ostatních gekonů nejsou aktivní v noci, ale ve dne. Jejich základní zbarvení je obvykle zářivě zelené, mnohdy s červenými či modrými skvrnami. Díky výrazným barvám se staly populárními terárijnými živočichy. Navíc v péči člověka dokáží žít i více než dvacet let.

Jednotlivé druhy jsou veliké od 6,5 do 30 cm. Většina *felsuma* žije na stromech. Živí se převážně různými druhy hmyzu, případně jinými bezobratlými. Potravu si zpestřují nektarem, pylem a měkkým, zralým sladkým ovocem, například banány.

Dále jsou v biotopově pojatých teráriích ke spatření další gekoni, leguánci, žáby a ryby, a to i z dalších částí světa. Vedle Madagaskaru a ostrovů v Indickém oceánu jsou zastoupeny zejména ostrovy též Nová Kaledonie a ostrovy Karibiku.

Vesmíš se jedná o endemické druhy. Tedy takové, které žijí na světě pouze na jednom místě. V expozici jsou rovněž i četné vlastní odchovy. Na začátku loňského roku chovala plzeňská zoo 23 druhů rodu *felsuma*, z nichž v roce 2016 čtyři rozmnožila. Z žab je zde k vidění šest druhů, včetně kolem třech centimetrů malé vyhubením silně ohrožené mantely zelené.

Výstava obsahuje na 50 druhů živočichů a potrvá po celý rok 2018. Jejím autorem je Ing. Tomáš Peš.

Foto Taťána Typtlová

V Království jedu žijí již tři z pěti poddruhů křovináře němého!

Foto Taťána Typtlová

Křovínář němý

Křovínář němý je největší zmijovitý had na světě. Dorůstá délky přes tři metry. V teráriích je absolutním unikátem. Zoologická a botanická zahrada města Plzně chová v Království jedu již tři z pěti poddruhů tohoto smrtelně jedovatého hada. V expozičním teráriu mohou návštěvníci pozorovat samičku základního poddruhu křovináře němého, v chovatelském zázemí žije křovínář střeadoamerický a od října také křovínář černohlavý. „Ten je ze všech poddruhů křovínářů,“

vysvětluje terarista Jan Dohnal specializovaný na jedovaté hady, „nejzávažnější. Jedná se o kostarický endemit. Vyskytuje se pouze na poloostrově Osa, a to především v Národním parku Corcovado. Přesto je silně ohrožen vyhoubením. Jednak pro jeho omezený výskyt, hlavní příčinou je ale likvidace přirozeného prostředí v souvislosti s rozšiřujícím se působením lidské civilizace. Najít ho v přírodě je proto velkým herpetologickým štěstím a zážitkem.“

Zoo Plzeň získala od rakouského chovatele jednoho samečka a dvě samičky. Všichni tři křovínáři jsou z loňského odchovu. Je tak po barcelonské druhou evropskou zoologickou zahradou, která tohoto vzácného hada vlastní.

Chov je komplikovaný především pro teplotní nároky křovínářů. Nesnesou teploty pod 17 °C, ale stejně tak ani, přesáhnou-li 27 °C. V případě porušení tohoto rozmezí dochází k úhynu. Expoziční část, stejně jako chovatelské zázemí Království jedu, jsou vybaveny klimatizační jednotkou.

Pohlavně dospívají křovínáři černohlaví v sedmi letech a mláďata lze získat přímo od samice bez umělé inkubace.

Křovínář černohlavý

Foto Kateřina Misíková

Mějte i Vy v zoo své zvířátko!
Stačí si vybrat a zavolat 378 038 303 (325).

■ ■ Kmotři se představují

Foto Martin Vobruba

Kmotry mladých nyal jsou přestavitelé domovského obvodu

Antilopy nyal nížinné chová plzeňská zoo od roku 2008 a rozmnožují se od roku 2011. Pravidelně a utěšeně – narodilo se již 27 mláďat.

Nyala je obyvatelkou savan a řídkých lesů jihovýchodní Afriky. Typická je pro ni pohlavní dvojtvárnost. Samci jsou tmaví a rohatí, samice světlejší a bezrohé. Nyala je společenské zvíře žijící většinou v menších jednopohlavních stádech tvořených maximálně 30 jedinci. Po přibližně sedmi měsíční březosti se rodí jedno, velice vzácně dvě mláďata. Jejich hmotnost je kolem pěti kilogramů. Samice své matky opouštějí až v době, kdy se jim narodí vlastní mláďe; samci poté, co dosáhnou pohlavní dospělosti.

Kmotry mladých podzimních a zimních nyal se stali 17. ledna 2018 starosta Městského obvodu Plzeň 1 Mgr. Miroslav Brabec a místostarostové PhDr. Ivana Mádlová a Jiří Uhlík (na snímku). (kola)

Osmý odchov vlků hřivnatých pokřtil náměstek primátora

Chovný pár vlků hřivnatých – Herbert původem ze Zoo Lipsko a Anna pocházející ze Zoo Norden Arks ve Švédsku – se stal koncem loňského prosince podruhé rodiči. V roce 2016 zahájil v plzeňské zoologické a botanické zahradě druhou etapu chovu tohoto druhu. Celkově zoo chová vlky hřivnaté čtvrt století. Za tu dobu se jí podařilo odchovat již 23 mláďat. Byla to také první větší šelma, která nezískala v roce 1993 domov v zamřížované expozici,

ale v prostorném výběhu odděleném pouze vodním příkopem.

Tři mladí samečci dostali první březnový den od náměstka primátora města Plzně Ing. Pavla Kotase jména Iggy, Ike, Idris. Jejich jedinou sestru pokřtil na Isabellu. Vzhledově připomíná vlk hřivnatý, označovaný rovněž jako pes hřivnatý, spíše lišku s extrémně dlouhými nohama a nápadnou hřívou. Domorodí indiáni jej také nazývají v překladu vysoká liška. Jeho domo-

vem jsou jihoamerické křovinaté lesy a savany s bažinatým povrchem a bujnou vegetací. Dožívá se asi 16 let. Je mimochodníkem. Mimochod je pohyb, kdy jdou v kroku společně (párově) vždy nohy na jedné straně a následně na druhé straně. Moč samců má specifický pach podobný pachu marihuany.

Ve výběhu budou mláďata k vidění přibližně od dubna a v Plzni pobudou před odchodem do jiných zoo kolem jednoho roku. (kola)

IRIS NOVUM ■ Zoologické zahrady III. tisíciletí

Lišejníkem obrostlé keře bezu černého na vrcholu stolové hory Vladař. Foto František Hykeš

S růstem nespěchají

Lišejníky jsou druhově početnou součástí rostlinné říše. Odhaduje se, že jich může být až k 17 000 a každoročně jsou popsány další druhy. Přesto se s jejich expozicí setkáte v málokteré botanické zahradě. Dají se totiž velmi těžko pěstovat. Zoologická a botanická zahrada města Plzně se přesto snaží předvést od února návštěvníkům několik zástupců lišejníků společně s několika druhy mechů. Výstavku najdete v jednom ze skleníků mezi dětským hřištěm a sukulentním skleníkem.

Lišejníky jsou neobvyklé složením ze dvou subjektů – houby a řasy nebo sinice. Jsou považovány za nejpomaleji rostoucí organismy, přestože u nás rostou téměř celoročně. A to i při teplotách pod bodem mrazu. Např. známá dutohlávka přirůstá rychlostí asi 2,5 mm za rok. Současné lišejníky dožívají velmi vysokého věku. Některé arktické až 4 000 let. (zh)

Nová kampaň EAZA

Němý les zachraňuje zpěvné ptactvo jihovýchodní Asie

Předsedá jí Zoo Liberec

Každé dva roky vyhlašuje Evropská asociace zoologických zahrad a akvárií, která propojuje bezmála 400 zoo a dalších obdobných institucí, novou ochrannou kampaň. Je zaměřena na konkrétní zeměpisnou oblast či na zvířata, jimž hrozí vyhynutí. Ta současná, jež byla zahájena 2. října 2017, se jmenuje Silent Forest – Asian Songbird Crisis (Němý les – Krize pěvců v jihovýchodní Asii). Pro naši republiku je mimořádná tím, že jí předsedá Zoo Liberec. Vybrána nebyla rozhodně náhodou. Již více než deset let spolupracuje s několika neziskovými organizacemi na záchraně přírody vzácného tropického ostrova ležícího na západním pobřeží Sumatry. Ten je domovem i poslední populace kriticky ohroženého loskutáka niaského. Vědci byl považován dokonce za již vyhynulého.

Ochranné kampaně EAZA mají za cíl seznámit širokou veřejnost s danou problematikou, získat finanční prostředky na záchranné projekty a poskytnout náměty, jak může pomoci široká veřejnost. Členské subjekty EAZA navštíví více než 140 milionů lidí ročně, tzn. 280 milionů návštěvníků po dobu trvání kampaně. Díky tomuto masivnímu dosahu se jedná o největší ochrannou aktivitu světa. Má za cíl upozornit na současný masivní úbytek a vymírání ptačích druhů v tropických deštných lesích v jihovýchodní Asii. To je vedle ztráty jejich přirozeného prostředí způsobeno především nadměrným lovem. Některé druhy pěvců jsou pro výjimečné a líbivé zbarvení nebo unikátní zpěv

v masivních počtech odchytávány z lesů a prodávány na trzích. Často jde o ilegální obchod s chráněnými a kriticky ohroženými druhy. Kvůli silně zažitě tradici, podle které má každý správný javánský muž dýku, ženu a dům se zpěvným ptákem, končí odchycení opeřenci v klecích pro okrasu nebo pro jejich využívání v pěveckých soutěžích. Čím více jich místní obyvatelé doma chovají, tím větší prestiž získávají. Pěvci se tak stali předmětem velmi výnosného obchodu, což má za následek jejich nekontrolovaný úbytek. Pokud nedojde k rychlému obratu, některé ptačí druhy zcela vyhynou.

Pokračování na straně 6.

Pokračování ze strany 5.

Podle nedávného výzkumu organizace Traffic, která je jedním z partnerů kampaně, bylo jen na trzích v hlavním městě Indonésie Jakartě během jednoho dne spočítáno celkem 19 036 ptáčích jedinců v 206 druzích. Z 90 procent se jednalo o místní a chráněné druhy. Stále populárnější se ale stává také tzv. online obchod. V každé z deseti provincií indonésického ostrova Sumatra existuje minimálně jedna skupina na Facebooku, která se zabývá online prodejem těchto pěvců. Většina z nich sdružuje více než 5 000 členů.

V tomto ptačím byznysu se ročně otočí více než dvě miliardy korun. Kultura chování ptáků se tak postupem času proměnila v masivní průmysl. Ten žije nejenom lovcem a prodejcem, ale též výrobcem a dodavatelem krmiv a doplňků.

Kampaň Silent Forest – Asian Songbird Crisis si prostřednictvím konkrétních ochrannářských projektů v Indonésii klade za cíl zvyšovat povědomí o současné situaci a zefektivnit vymáhání práva v dané oblasti. Mohla by tak postupně vést k posunu v jednání místních obyvatel, aby dokázali ocenit ptáky v jejich přirozeném prostředí a nedrželi v klecích druhy, které jsou součástí nelegálního obchodu.

Dalším cílem kampaně je shromáždit od evropských zoologických zahrad a jejich návštěvníků finanční částku ve výši 15 milionů Kč, jež poputují na šest konkrétních ochrannářských projektů. Mezi ně patří například výstavba záchranných, rehabilitačních a chovatelských center na ostrově Jáva a Sumatra. Ale také na výzkumné projekty v terénu a vzdělávací aktivity v místních komunitách; bez nich by nebyla ochrana indonéské přírody efektivní. (of)

Významnou součástí jihovýchodní Asie jsou Filipíny. Izolovanost zdejších ostrovů umožnila vývoj unikátním zástupcům fauny a flóry. Vyskytuje se na nich okolo 200 druhů savců a 580 druhů ptáků. Výšeč filipínské zvířeny představuje v plzeňské zoo část Tropického pavilonu. Na fotografiích jsou endemický špaček holohlavý (žije výhradně na Filipínách) a kukačka koel (snímek vpravo).

Foto Kateřina Misíková

List z herbáře

*Snědek
ocasatý*

Snědek chocholičnatý

Pozor na záměnu!

Snědek ocasatý (*Ornithogalum caudatum*, syn. *O. longibracteatum*) je jednoděložná cibulnatá rostlina z čeledi chřestovitých původem z jižní Afriky. Cibule může dosáhnout v průměru až 10 centimetrů. Její povrch je voskově zelený, převážně hladký s odumřelými částmi cibule, které se odlupují. Listy jsou zelené, pruhovité dlouhé, šťavnaté; při dobrých podmínkách mohou mít až metr. Klasovité květenství měří 70 až 90 cm a je složené z velkého množství – od 50 do 100 – sladce vonných bílých kvítků se zelenkavým středem. Nejčastěji kvete od května do srpna. Při pěstování rostliny upřednostňují přímé letní slunce. Substrát by měl být dobře propustný. Přílišné množství vody škodí! Během září a října je na místě snížit závlivku a rostlinu přenést do chladnější místnosti. Ideálně do teploty mezi dvěma až čtyřmi stupni. Po zaschnutí posledního listu, přestaneme zcela zalévat. Závlivku obnovíme až na jaře.

Rostlinu můžeme rozmnožovat pomocí dceřiných cibulí, které se vytvářejí okolo hlavní cibule, ale i na ní. K množení je možné také využít semena; ta se vysévají do dobře propustného substrátu. Vykličí během jednoho měsíce.

Snědek ocasatý je nejen krásná pokojová, ale až kouzelně léčivá rostlina. Někteří pěstitelé tvrdí, že v účincích je silnější než záračná aloe vera. Léčivé látky se ukrývají v listech. Jejich naklepáním se uvolní šťáva, která je výborným lékem na zářery, zadřené třísky, spáleniny, řezné či hnisavé nebo dlouho se nehojící rány. Pravidelné obklady zbavují křečových žil, bolavých kloubů, otoků kolen a kotníků. Povařením listů s cukrem a vodou vznikne sirup doporučovaný při chřipce a nachlazení.

Ale pozor! Snědek občasný je velmi podobný rostlině lidově zvané močská cibule (*Scilla maritima*). Jenže snědek má léčivou moc uloženu v listech, druhá rostlina v cibuli. Záměna může vyvolat podráždění kůže a vvrážku.

Se snědkem se můžeme setkat i v naší přírodě. Zdejší zástupce se jmenuje chocholičnatý (*Ornithogalum umbellatum* L.). Jedná se o asi 10 až 25 cm vysokou vytrvalou rostlinu s kulovitě vejčitou do tří centimetrů velkou podzemní cibulí a až 15 dceřinnými cibulkami. Čárkovité listy se zřetelným bílým pruhem uprostřed vytvářejí přizemní růžici. Květy jsou v květenstvích, jimiž je chocholík s osmi až dvaceti bílými květy. Plodem je tobolka.

Ačkoliv byl dříve snědek chocholičnatý v Čechách pro své rozšíření i plevem, nyní se zde vyskytuje od nížin do podhůří spíše vzácně. (kola)

Foto 2x (repro)

Historická škola na Lüftnerce

Zajímavá expozice přibližující historickou třídu byla otevřena v prostorách statkové kovárny. Školy mají možnost si objednat dobový výukový program (doba trvání 45 min). Žákům budou k dispozici křídové tabulky, kalamáře, pera. Budou mít možnost nahlédnout do dobových knih, vyzkoušení si psaní do starých písanek. Pro veřejnost je expozice otevřena každý den (mimo úterní dopoledne) od 10 do 15,30 hod.

Partnerem této výstavy, již se zoologická a botanická zahrada hlásí ke 100. výročí založení samostatné Československé republiky, je Západočeské muzeum v Plzni. Na Lüftnerku byla převezena z Národopisného muzea v Plzni. Autorem nápadu je vedoucí Muzea loutek v Plzni Mgr. Markéta Formanová. Několik měsíců sháněla dobové předměty, lávice, obrazy, aby škola byla co nejvěrohodnější. Některé z dobových předmětů jsou vyrobeny dle originálů.

(Objednávky výukových programů pro školy v historické třídě: misikova@plzen.eu.)
(km)

Foto IRIS Miroslav Volf

I kráva může být vzácná!

Den před vypočítaným termínem se na statku narodila ráno 22. února jalovička české červinky. Jde o původní české a středoevropské plemeno. Jakožto produkčně překonané je mimo zájem chovatelů a přežívá jen v rustikálních chovech a jako genetický zdroj. Jeho populace na našem území čítá pouze kolem sta jedinců. Na statku Lüftnerka v plzeňské zoologické a botanické zahradě je chována od roku 2016. Matka jalovičky pochází z jednoho z nejlepších stád v ČR – z AG Kružberk na Opavsku. (hš)

Kalendárium

Kdepak jaro, největší mrazy letošní zimy

Loňský adventní věnec zhotovený při první tvůrčí dílně na statku Lüftnerka měl mít vlastně jen tři svíce. Vzhledem k tomu, že tentokrát připadl Štědrý den na neděli, konaly se v plzeňské zoologické a botanické zahradě výjimečně jen tři adventní akce. Samozřejmě, že věnec měl čtyři svíce. Jak si ho ozdobit v trendech roku 2017 nebo jak různě a zajímavě se dají kombinovat přírodní přízdoby jako šišky, různé plody, suché květy ale i ptačí peříčka, radila tentokrát účastníkům tvůrčí dílny floristka z plzeňského Květinářství Mila Lenka Fajtová.

Mikuláš s čertem čekali na Lüftnerce na děti sice s třídním zpožděním, ale kdo si tuto předvánoční tradici zopakoval, nelitoval. Čerti byli tentokrát zvlášť povedení. Jejich zlobu vyvažoval štědrý a laskavý Mikuláš. Ti, kdož využili nabídky podívat se do brlohů, do nichž v minulých dnech zalehli k zimnímu spánku medvědi, (letos to byli snad všichni návštěvníci), vyslechli nejen poutavý výklad ošetřovatele Karla Kuneše. Jako bonus si mohli v sousední expozici zblízka prohlédnout zubří mládě.

Další sobota patřila živému betlému. Za týden se už všichni připravovali a těšili na Štědrý den. Třeba i na ten strávený v zoo. A to nejen mezi zvířátky, pro něž se několikrát naplnily jesličky různými dobrotami. Ale i na naučné stezce, při chytání zlaté rybký nebo sledování polední vánoční nadílky u šimpanzů.

Programově začíná nový rok poslední únorovou nedělí tradičním veselým vyháněním zimy z plzeňské kotliny. Letos již po deváté. Ale poprvé za pořádného mrazu. Ráno je minus dvanáct, přes den kolísá teplota mezi pěti až sedmi pod nulou. Naštěstí svítí sluníčko a nefouká studený vítr. Nato, že končí v Plzni jarní prázdniny, je poslední televizní přenos ze zimní olympiády v Jižní Koreji, řádí chřipková epidemie a je zima, účast je velice slušná. Hudebníci z Plzeňského mlusu se ujímají

Babiznu, připomínající zimu, pomáhal zpacifikovat i náměstek primátora Plzně Ing. Pavel Kotas, který si přišel vyslechnout informaci, že zima byla vyhnána z plzeňské kotliny.

nástrojů a hrají, jakoby jejich ruce a nástroje nebyly zkřehlé mrazem. Masky vytvářejí elipsu, v které tanečním krokem krouží po prostranství před 7. ZŠ na Vinicích. Je to ale poslední shoda. Sotva Jaromil IX. začne svolávat slávu jara a brojit proti zimě, poměrně dost přítomných ji začne hlasitě obhajovat. Jako by si spletli akce. Soubor mezi Zimomilci a Jaromilci na statku Lüftnerka nebyl nikdy tak tvrdý jako letos. A popravdě, nepřijít na pomoc soutěžícím přihlížející, příznivci jara rozhodně nezvítě-

zili. To u Kalikovského mlýna je zima ztělesněná Moranou bez šance. Nejdříve je zapálena a poté pro jistotu ještě shozena do vody. Stejně tak je bez jakékoliv naděje stařena v černém, která divákům připomene zimu před radnicí. Během okamžiku je spoutána a uvězněna v rakvi. Vydátně s její pacifikací pomáhá i náměstek primátora Ing. Pavel Kotas, který si letos přišel vyslechnout Jaromilovo ujištění, že zima byla právě vyhnána z plzeňské kotliny. Jeho slova se ovšem naplnila až nedělí následující. (fh)

Foto IRIS Miroslav Volf

Velká lví rodina

**Ing. Lenka Václavová,
kurátorka šelem,
Zoologická
a botanická
zahrada města
Plzně**

*Spokojený pár: Amira a Caesar.
Exkluzivně pro IRIS foto Martha Möritz,
Zoo Herberstein*

O narození lvího samečka jsme vás informovali již v minulém čísle IRISu. Mládě se má čile k světu a zatím se jeho odchov obešel bez větších komplikací. Krátce po vánočních svátcích jsme ho pokřtili jménem Baqir. Kmotrem se mu stal poslanec Ing. Jan Volný.

Spojení celé lví smečky jsme měli naplánované na začátek ledna. Do té doby byla matka s mláďetem oddělená od ostatních lvů. Samice se ve volné přírodě zdržují po porodu mimo smečku, ale zůstávají jí poblíž. Zpět se k ní přidávají v době, když jsou kotata dobře pohyblivá a alespoň částečně samostatná.

Lví rodinu jsme chtěli spojit také z dalšího důvodu: Blížil se odjezd prvního odchovaného lvíčete, mladé lvice Amiry, do rakouského Herbersteinu. Naším cílem ji bylo ještě seznámit s nejmladším členem rodiny a naopak Baqirovi dopřát setkání s adolescentní lvičicí. Doufali jsme, že bude mít dostatek nadšení pro nejmenšího člena smečky, který si zuřivě potřeboval vybíjet na někom svoji hravost.

Po krátké přípravě, kdy jsme lvy seznamovali přes mřížovaný předěl v ubikaci, jsme 9. ledna začali se spojováním. K samici Neyle s mláďetem jsme nejprve pustili samce a až poté její sestru Tamiku s Amirou. Lev Mates i Tamika mládě tolerovali a chovali se naprosto klidně. Zato Amira ho přijala s neskrývaným nadšením, až ji musela jeho matka opakovaně důrazně umravnit. Situace se za několik hodin uklidnila a odpoledne si už Amira a Baqir opatrně hráli. Malý lvíček mnohokrát běžel za mámou, než hra s mnohem větší ale stejně hravou Amirou, dostala nějaká pravidla a z obou mladých lvů se stali nerozluční parťáci.

Jak jsme se radovali, když jsme našli místo pro Amiru v Herbersteinu, tak s blížícím se odjezdem naše nadšení klesalo. Nešlo o kvalitu nového domova, ale o vědomí, že naše první lvičce definitivně opustí zahradu a začne novou etapu života někde jinde a bez nás. Také nás velmi mrzelo, že dojde k rozdělení na první pohled harmonické lví rodiny. Ve volné přírodě by většinou smečka zůstala pohromadě, jen samce by nahradil jiný silnější jedinec. Zoologické zahrady si mezi sebou chovné samce nemění, někdy prostě kopírování přírody není možné. Do jiných zahrad tudíž odcházejí odrostlá lvičata, která zakládají nové chovy.

Foto Kateřina Misíková

První v Plzni narozený sameček lva berberského se svým kmotrem poslancem Ing. Janem Volným.

Poté, co jsme zavrhlí čistě sobecké úvahy, museli jsme uznat, že náš čas s Amirou skončil a je třeba ji dopřát nový domov. A v budoucnu možná i vlastní velkou rodinu.

Její odjezd byl naplánován v rozmezí dvou dnů. V odpoledních hodinách 6. února jsme mladou lvičici uspali, zkontrolovali a zvážili. Ve věku 17 měsíců činila její hmotnost potěšujících 80 kg. Tamika a Neyla v době svého příchodu do plzeňské zoo ve věku 16 měsíců měly hmotnost okolo 75 kg. Amiriina hmotnost byla tedy naprosto v pořádku a odpovídající věku. Pro všechny, kteří se podíleli na jejím těžkém odchovu, to bylo velké zadostiučinění a potěšující zjištění. Jen připomenou, že malíčká lvice musela velmi krátce po porodu bojovat o svůj život, když její matka neměla pravděpodobně dostatek mléka pro úspěšný odchov. Cestou umělého odchovu jsme jít nechtěli, a tak jsme zvolili ne úplně běžnou variantu: Mládě jsme odebrali a krmili a poté vraceli k samici, jež se o ně jinak vcelku pečlivě starala.

Velmi brzy ráno 7. února jsme vyrazili směrem Rakousko. Amira se pro novou zahradu stala ještě

před tímto dnem velkou hvězdou. Její příjezd prožívala nejen celá zoo, ale jak jsme později zjistili, i celé její široké okolí. Přítomnost nové lví královny byla oznámena s velkým předstihem. Nevýhnula se ani pozornosti rakouské televize, která celý transport pečlivě sledovala.

Kolem poledne jsme lví slečnu vyložili v její budoucí ubikaci. Zde už na ni čekal mladý samec Caesar původem ze Zoo Curych. Transport přečkala bez větší újmy a v novém prostředí se poměrně rychle zabydlela. Následující den nás nechali kolegové sledovat její seznamování s Caesarem. Samozřejmě je ještě dělitel mřížovaný předěl. Zvířata na sebe sice vrčela a kontaktáž se neobešla bez několika nervózních výpadů. To ale k seznamování velkých šelem patří!

Symbolicky na svátek svatého Valentýna přišel z Herbersteinu email s fotografií spokojeného mladého páru. Oba lvy se podařilo bez komplikací spojit. Kolegyně Martha v emailu píše, že šelmy působí spokojeně až šťastně, že jsou jedna s druhou. Je tak jistá naděje, že se naše lví rodina nezmenšila, ale bude se naopak dále úspěšně rozrůstat.

Až přijde čas, tak i malý Baqir promluví do chovu těchto krásných, ale v přírodě již vyhubených lvů berberských. Zatím si užívá pozornosti a péče smečky. Prošel si už povinným očkováním a vážením; ve čtyřech měsících měl hmotnost převyšující 17 kg. Jeho růst je naprosto učebnicový a je radost sledovat jak se vyvíjí.

Mnoho návštěvníků se ptá, proč naše lvice porodily jen jedno mládě. Možná proto, že jsou mladé a byl to jejich první potomek. Možná budou mít pouze jedno lvičce pokaždé. Nevím. Představte si několika hrajících si kotat ve výběhu je krásná a lákavá. Po tolika zmařených pokusech o odchov, po mnoha letech, kdy se nám nedařilo a dokonce jsme uvažovali o zrušení chovu berberských lvů, se konečně karta obrátila. A my s nadšením přivítáme každé jedno lvičce, které přijde v plzeňské zoo na svět. Každý berberský lev totiž přispívá k záchraně tohoto kriticky ohroženého druhu.

Růženčin rok v číslech

Seznam významných dat v životě druhorožce indického Růženky, z nichž zná ošetřovatel Robert Bultas většinu z paměti, začíná 4. února 2017. „Ten den jsme odstříkali z Manjulina vemínka nikoliv čistou tekutinu, ale už bílé mléko,“ vzpomíná chovatel a pokračuje: „Jak uvádí literatura, ve většině případů potom samice do čtyřiařidvaceti hodin rodí. Tomu, že je porod skutečně nablízku, nasvědčovalo i její typicky předporodní chování: Neustále chodila, na chvíli si neodpočínala, nepřijímala potravu. Šest minut před plůdím jí praskla plodová voda. V jednu hodinu a jednu minutu nového dne, čili pátého února začala rodit. O dvě minuty déle bylo malé už venku. Vlastní porod tak trval pouhou minutou. Byl naprosto hladký, bez jediného problému. Přestože mládě šlo oproti Marušce ven pozadu. Třináct minut po jedné se už pokouší postavit na nohy. Dvě minuty po druhé se poprvé napilo. Pravda, oběma jsme museli trochu pomoci,“ přiznává R. Bultas. „Manjula ještě ležela a odpočívala po porodu a pro mládě je přirozené sát ve stoje. Za hodinu je to už bez naší asistence. Není třeba. Malé do mámy strká, doráží na ni tak dlouho, až vstane.“

Před koncem března, přesně 26., ošetřovatelé upozorují, že si malá samička pochutnává na mámině kaši z ovesných vloček, otrub a lněného semínka. Dostává ji na podporu kondice.

Hlavní potravou mláděte je samozřejmě mateřské mléko. Napájí se jím v hodinových intervalech a za den ho dokáže vypít až 20 l. Tenhle mléčný apetit mu vydrží až do půldruhého roku života.

„Třetí den po porodu,“ vrací se ošetřovatel zpátky na samý začátek Růženčina života, „se

snažíme obě nalákat do úklidového boxu. Je u nich třeba uklidit. Čeká tam na nás nejméně pět koleček hnoje. Prozatím se jím jenom prodou, malá se v novém prostředí rozkoukává. Vždy je důležité, aby první šla máma. Mládě ji následuje. A to se podařilo. Devátého a desátého března je zavíráme do úklidového boxu na třicet minut. Stačí to nejen na úklid, ale i na úpravu zábran, aby se jimi mládě někde neprotáhlo, nemohlo se zranit.“

Prvního března se pavilon znovu otevírá pro veřejnost. Ošetřovatelé mají poněkud obavy, jak budou obě reagovat na tolik lidí. Už první hodiny je utvrzují v tom, že mohou být naprosto klidní.

„Jedenadvacátého března,“ zavzpomíná Robert Bultas, „je pěkné počasí, svítí sluníčko. Je první jarní den, zkusíme je pustit do předvýběhu, říkáme si. Jím se ale z pavilonu vůbec nechce. Tak to trvá do pětadvacátého. Alespoň se nám podaří malou zvážít na chodbové váze. Její hmotnost třicetátého března činí sto čtyřicet devět kilogramů. Porodní odhad byl čtyřicet osm kilo.“

Na první procházku si vyjdou 25. března. Venku jsou půl hodiny, má zaznamenáno ošetřovatel. A dodá: „Asi se malé v předvýběhu líbilo, protože další dny už vyrážejí z pavilonu pravidelně. Největším zážitkem bylo pro mládě místo s jilem, v němž se labužnický vyváželo.“

Květen, 25., je spojen s první koupelí ve vnitřním bazénu. „Poté, co do vody vlezla Manjula, nám bylo jasné, že ji bude následovat i mládě. Schody pro ni byly sice příliš vysoké a strmé, tak se do vody jednoduše skutálela,“ vypráví R. Bultas. „Nic si z toho vůbec nedělala, vůbec ji to neodradilo. A na bazén nezanevřela. Naopak.“

Ze společenského hlediska byl významným dnem pro malé nosorožce indické 29. červen. Přestalo být oficiálně anonymním mládětem. Napříště je to Růženka! Jejím kmotrem se stala kompletní Rada města Plzně. Takové počty se ještě žádnému zvířeti v historii plzeňské zoo nedostalo! Na pochování ale už rozhodně nebyla. Matka by ji určitě tvrdě bránila. Ale hlavně – její hmotnost dosahovala 350 kg!

Pro ošetřovatele byl zásadním datem 18. červenec. „Růženka poprvé dostala,“ vysvětluje Robert Bultas, „přiděl objemných krmiv. Co do množství stejný jako její máma. To je dvanáct kilo zeleniny a seno. Osvědčilo se nám to už při Marušce. Co nespořádá malá, sežere stará. Stále kojí, takže potřebuje větší přísun energie. I tak ztratila Manjula při Marušce na hmotnosti tři sta kilo! Na bezmála dvoutunovém zvířeti to ale není skoro poznat...“

Rok narození Růženky skončil, je tu leden 2018. A když se přehoupne v únor, u nosorožců začíná příprava na velkou oslavu prvních narozenin. Dárkem bude opět asi půl metru vysoký a kolem 50 kg těžký dort s korpusem ze sena ozdobeným salátovými listy, čínským zelím, červenou řepou.

První narozeniny jsou i příležitostí k porovnání obou mláďat. „Maruška se nechala ráda podrbat, byla zvědavá, hravá. Když už měla přes tři sta kilo, museli jsme si pořádně dávat pozor, aby z jejího přitulení a vyžadování pozornosti nebyl pracovní úraz. Růženka je spíše mamánek, a tak není ani moc kontaktní,“ vypočítává rozdíly R. Bultas a zdůrazní: „Důležité je, že je zdravá, prospívá, roste. V jednom roce života její hmotnost přesáhla šest set kilogramů.“ (zh)

Do deseti minut je po kráse. Do dortu se pustí nejen oslavenkyně, ale i její matka.

Foto Kateřina Misíková

A rychle se osvěžit do bazénu. Mámino tělo je výborná skluzavka.

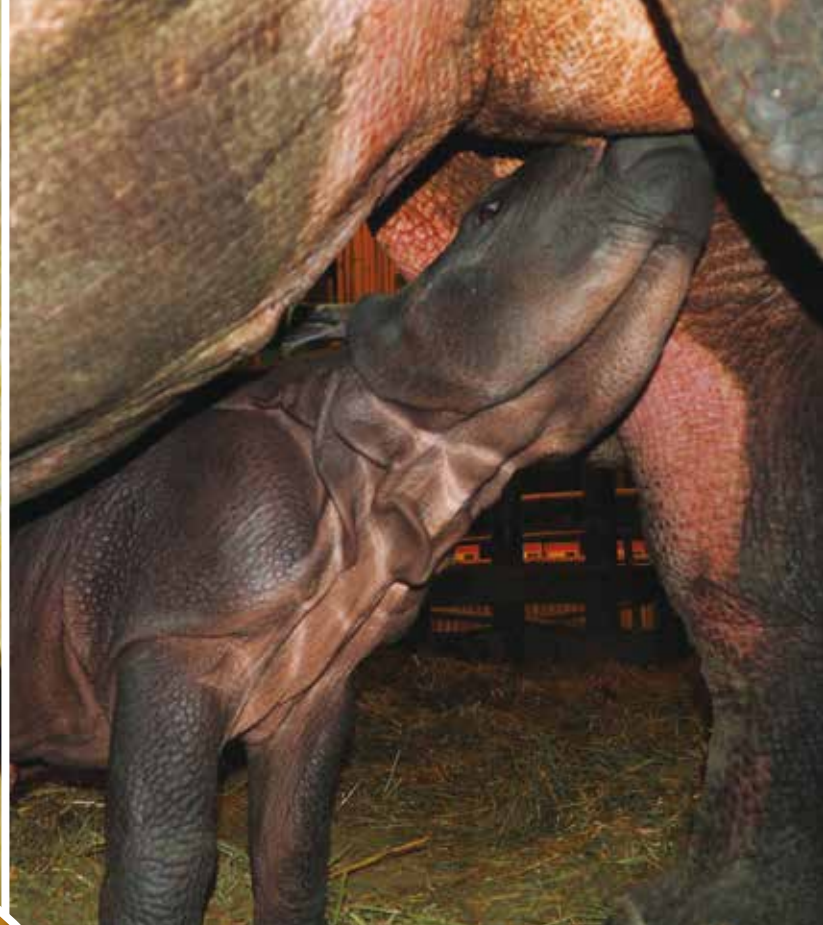
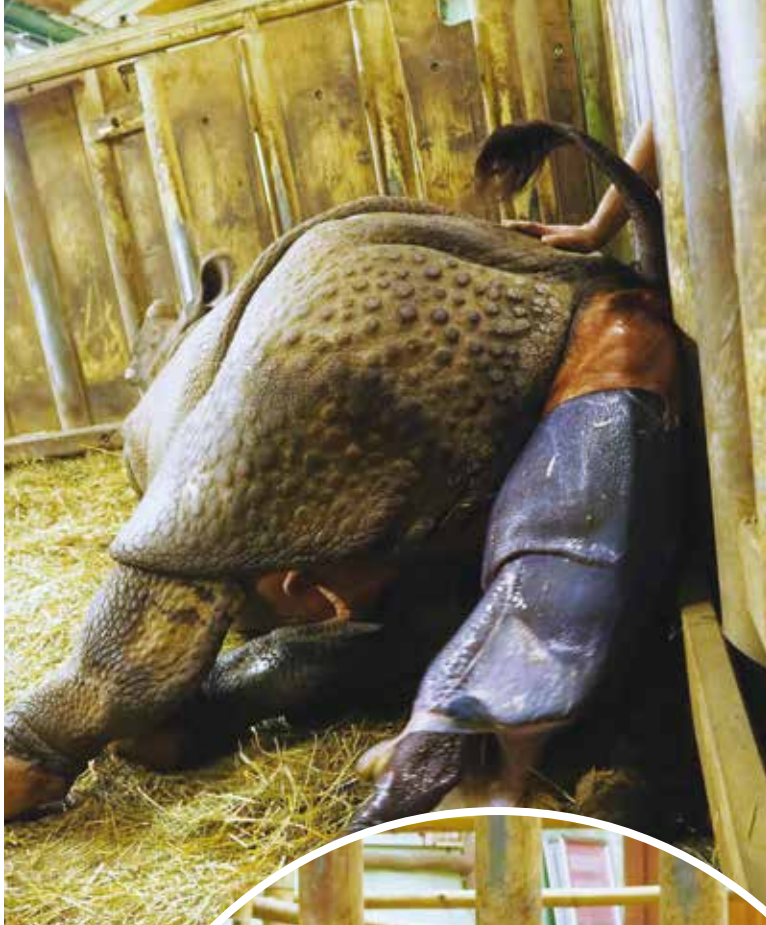
Foto František Hykš

jméno: Růženka

věk: 1 rok

IRIS

Prameny Teplé jsou jako přírodní rezervace chráněny od roku 1993. Ale ještě předtím byla bohužel značná část zdejších slatinných luk poškozena odvodňovacími kanály a výsadbou smrku. S dřívějšími nešetrnými zásahy se tamní příroda dosud zcela nevyrovnala, a to přes cílená ochranná opatření. Těmi jsou například, jak vysvětluje botanik Správy Chráněné krajinné oblasti Slavkovský les Mgr. Tájeck, tvorba přehrázek na odvodňovacích příkopech. I tak zde kvetou početné populace vzácných rostlin – např. krušník bahenní, upolín nejvyšší a další. Za návštěvu stojí i tamní olšiny provoněné v předjaří květy stovek lýkoců jedovatých.

Jedněmi z nejhezčích mokřadů Slavkovského lesa jsou podle P. Tájeck Mokřady u Kolového rybníka. Pcháčové, slatinné a střídavě vlhké louky jsou místy doplněny suššími smilkovými trávníky s vrbovými křovinami. Vlhké louky u Kolového rybníka s porosty čertkusů lučního jsou jednou z největších a nejvýznamnějších nalezišť hnědáka chřastavcového v ČR. Bývá zde přes 100 housenkových hnízd. Vzácného motýla lze najít i na dalších stanovištích v okolí: V před několika lety vyhlášené přírodní památce Čertkus, na Podhorních slatích, rovněž přírodní památce, a v Bezvěrovských mokřadech – nejjihnější části ramsarské lokality.

Jedinečnými rostlinnými nalezišti jsou naopak olšiny poblíž Podhorní hájovny, které hostí jedinou populaci oměje včích moru v Karlovském kraji. Společně s ním zde roste i oměj pestrý nebo žluťucha orlíčkolistá. Ne příliš známá masožravá, přesněji řečeno planktonožravá, bublinatka jižní sice není na seznamu vzácných rostlin, ale její kolonie v mělčinách Podhorní nádrže za zmínku určitě stojí. U nás totiž vykvétá jen výjimečně, což ale rozhodně neplatí o zdejší populaci. Podhorní slatě táhnoucí se od vodní nádrže k Ovesným Kladubům jsou zase výjimečné nejpočetnějším výskytem chráněné tolije bahenní v Karlovském kraji. Jedinou lokalitou s rdestem světlým v Slavkovském lese je nedaleký rybník Malá Pírka.

Hnědásek
chřastavcový

Putování po tepelské části Ramsarských mokřadů ve Slavkovském lese zakončíme u přírodní památky Sirňák (vyhlášena v r. 1986) na severovýchodním úpatí Podhorního vrchu. Důvodem ochrany jsou mofety – výrony oxidu uhličitého s přítomností sirovodíku. Voda v tůních vypadá jako by se vařila. Je však studená. Vývěry plynů lze pozorovat i přímo v řece Teplá, která jako ještě malý potůček teče okrajem území. V horkých letních měsících vodní plochy vysychají, případně jejich hladina výrazně kolísá a na okrajích se objevují vysrážené bílé povlaky soli.

Kdo by čekal, že ho k lokalitě dovede značená cesta, ten bude zklaman. Ostatně naprostá většina popsaných míst je součástí divoké přírody. Tím více chrání zajímavé živočichy a rostliny a tím větší naději zde mají na přežití.

(zh)

Foto Přemysl Tájeck

Botanická zahrada ve stráni

Text a foto František Hykeš

Je to komerční prodejní zahrada. Koupit se v ní dá zelenina i okrasné rostliny. Jejich sadba, stejně jako od počátku léta květy do vázy. Jak dorůstá ovocný sad, v nabídce se začíná objevovat i ovoce. Přesto pro mne je to botanická zahrada. Podle jejího umístění na výslunném svahu pod obcí Sedlec mezi Žebrákem a Hořovicemi kousek od hranic Plzeňského kraje se Středočeským botanická zahrada ve stráni. Na různé tajemné síly a energie sice příliš nevěřím, pokaždé když sem ale přijedu na počátku podzimu pro kolekci jiřinek, protože zahrada InFlore je jejich pravidelným vystavovatelem na statku Lůftnerka v plzeňské zoologické a botanické zahradě, musím přiznat: Procházka mezi zeleninovými a květinovými záhony mne vždy minimálně nabije dobrou náladou a příjemnějším pohledem na svět.

Ačkoliv spolupráce s jejími majiteli je dlouhodobá, musím se kát, že se mi plete který je který. Je to dáno i tím, že v září vrcholí sklizeň, ke konci týdne mají plné ruce práce s přípravou zeleninových bedýnek a jeden zákazník přijíždí za druhým. Je tak akorát čas si předat kytice nařezaných jiřinek. Přitom jsou to pánové zajímaví, stejně jako zajímavé je jejich spojení. Jmenují se Jaroslav Hajn a Miroslav Štefan. Jak, říkáme botanická zahrada ve stráni, vznikla, vypráví první z nich:

„Já neměl se zahradničením dlouho nic společného. Byl jsem manažerem informačních technologií v americké korporaci, později výkonným ředitelem v IT firmě. To Miroslav měl průpravu už z původního zaměstnání. Pracoval ve Výzkumném ústavu Silva Taroucy pro krajinu a okrasné zahradnictví v Průhoniciích. Udržoval zde genofond ČR vybraných rostlin. Je zahradníkem tělem i duší. Také se tam podílel na šlechtění nových odrůd jiřinek, mečíků a tulipánů.

Mirka měl pozemky, já něco našetřeno. Mirka měl na neobyčejně vysoké úrovni znalosti o rostlinách, já se zase vyznám v byznysu, marketingu, účetnictví a v takových těch organizačních věcech okolo. Úplně se nabízelo se spojit a využít tu neobyčejnou synergii.“

A proč jsem nazval zahradu botanickou?

Procházíte se mezi záhony a každou chvíli narazíte vedle obvyklých zelenin na nějakou cizokrajnou, nebo alespoň na neobvyklé odrůdy. Nevíte-li jak vyhlíží, ale hlavně jak chutnají, dejme tomu vosková dýně waxgourd, hořká karela, okra, jakony, topinambury, citronová tráva a další, z ovoce kdoule a mišpule, vydejte se pro odpověď v době sklizně do Sedlce. Samozřejmě zde uvidíte jak vypadají stále oblíbenější batáty. Čili sladké brambory. Přesněji řečeno, jak vypadají povíjnice batátová, na níž rostou. S bramborami nemají tyhle červenavé nebo žlutavé hlízy vedle místa původu vůbec nic společného. Jen pocházejí rovněž ze Střední Ameriky a do Evropy pronikly o sto let dříve než zemáky.

Neobvyklou pestrost záhonů umocňuje pěstování některých zelenin v řadě odrůd. Platí to určitě o tykvích, paprikách, z nich zejména chili papričkách, lilku, především ale o rajčatech. Je libo na sušení, tradiční červená, velká, malá, žlutá, masitá, kulovitá, protažená...? I černá barva a hned v několika odstínech se nabízí.

Mnohé z neobvyklých pěstovaných zelenin pocházejí z teplých končin světa. Přesto zde dozrávají a poskytují úrodu. „Zahrada je exponovaná na jih, do svahu se dlouho vzpírá sluníčko, jsou zde výhřevné půdy. A svým způsobem pomáhá i dostatek živin a humusu v zemi. Každoročně na podzim hnojíme chlévským hnojem. Je to důležité i proto, že jinak je zahrada striktně v biorežimu,“ vysvětluje Miroslav Štefan.

Sami majitelé nazývají svoji zahradu „opravdovým zahradnictvím“ a vysvětlují proč: „Když jsme se rozhodli pro zahradničení, lákalo nás nabídnout lidem něco jiného a dělat to trochu jinak... Opravdovým zahradnictvím se nazýváme proto, že se u nás ještě pěstuje. V jiných, zejména ve velkých firmách, se už jen nakupuje a prodává. Často jsou to rostliny buhví odkud. Tak urychlené, že chudinky jsou natolik zblblé, že květou už třeba v březnu, jenom aby byly atraktivní pro prodej...“

Jaroslav Hajn zase více rozvede druhé slovní spojení „prodejní zahrada“: „Jde o vcelku ojedinělý koncept: Spočívá v tom, že jsme zahrada, kde se prodává to, co se v ní urodilo. Už to, aby se zelenina a ovoce pěstovaly bez chemie a lidi si pro ni mohli přijet, dostávali je čerstvě sklizené, je samo o sobě výjimečné. Navíc zákazníkům mluvíme pravdu, když říkáme, že nabízíme výhradně vlastní výpěstky. Jsou totiž farmy, které prodávají sice část ze své produkce, ale většina je z velko-produkce. Jenže lidé nakupují na farmě, tak věří, že dostanou něco výjimečného a přitom je to obyčejná konvenční zelenina. Výhradně z vlastní produkce je i obsah zeleninových bedýnek. Takovou nabídku má u nás jen málo subjektů.“

A pěstitelské úspěchy s vísáčkou InFlore? Pan Hajn se zamyslí a potom je rozdělí, aby jedny nezastínily druhé, na pěstitelské a šlechtitelské.

Mezi těmi prvními jmenuje metrky batátů a mimořádně široký sortiment zeleniny a všechno pěstované bez chemie. (Z loňské podzimní návštěvy mám ještě teď před očima opravdu obří bulvy celeru a rostliny paprik obalené plody.)

Odrůdovou plejádu jiřinek obohatila zahrada InFlore o nové odrůdy jako např. Zahradník Dragon, W. F. Jager, VITALIS, Babovřesky, Miky. A také o pár odrůd mečíků.

Do začátku vegetačního období má zahrada InFlore v Sedlci zavřeno. Ale až se probudí s hřejivými paprsky jarního slunce, bude v ní znovu co obdivovat. Přes léto až do říjnové konečné fáze sklizně.

Z Přestíc je nejen prase, ale i nutrie

Nutrie říční, nazývaná též vodní krysa, řekomys americká, bobr bahenní, bobr jihoamerický či koupu, je velký hlodavec původem z Jižní Ameriky. V naší přírodě není jako nepůvodní druh, navíc značně invazní, vítaným hostem. Silně konkuruje ostatním živočichům obývajícím okolí řek a rybníků, navíc ničí dlouhými norami jejich břehy. Naopak jako užitkové zvíře je velmi ceněná. Pro kožešinu i výborné libové lehce stravitelné dietní maso s nízkým obsahem cholesterolu.

Tělo je dlouhé 40 až 70 cm, ocas měří dalších 30 – 45 cm. Hmotnost se pohybuje mezi pěti až šesti kilogramy, dobře živý samec může mít až 12 kg. Samice poskytuje dva vrhy ročně, odchovat by měla 10 mláďat.

Chov nutrií začal v Československu v roce 1925. Významně se ale rozšířil až v 60. letech s rozvojem faremních chovů. Nejvyšší produkce kožek byla v 80. letech, kdy jsme v chovu nutrií patřili k velmocím. Ročně dosahovala kolem 0,6 milionů kusů. Po roce 1990 v důsledku úpadku dříve státem dotovaných velkochovů rapidně poklesl počet chovaných zvířat. Vzhledem k nezájmu a chybějící mladé chovatelské generaci je chov nutrií v Česku silně ohrožen, je reálné

Foto Kateřina Misíková

nebezpečí zániku plemen patřících k národnímu dědictví – nutrie standardní (hnědé), zlaté a přeštické. Záchranou a dohledem nad genetickou rezervou je pověřeno Národní referenční středisko genetických zdrojů Výzkumného ústavu živočišné výroby.

V rámci nových expozic drobného užitkového zvířectva na statku Lüftnerka s důrazem na plemena české proveniencie je zde chována též přeštická nutrie patřící k nejohroženějším plemenům. Vyznačuje se bílou srstí přerušenou kolem očí, uší a na hřbetě tmavě hnědým zbarvením. Vznik plemene je spojen s farmou v Jarově u Přestíc a uznáno bylo na přelomu osmdesátých a devadesátých let minulého století.

(kola)

Okénko do historie

Kultura českého venkova pokračuje!

Úslaváček na Lüftnerce debutoval folklórní pohádkou Škaredý kominík.

Foto: Jitka Nekolová

Život a zvyky našich předků od zimy do zimy připomíná statek Lüftnerka v Zoologické a botanické zahradě města Plzně pravidelně od roku 2003. Největším dosavadním představením lidových tradic byl ale loňský velice úspěšný cyklus Kultura českého venkova, finančně podpořený Městem Plzní. Po úvodním pilotním programu Český rok s Vozembachem uskutečněným v Domě hudby, všechna další představení se konala již na zmíněném statku. Základní umělecká škola J. S. Bacha v Dobřanech připravila i hlavní velikonoční program, který hudbou, tancem a lidovou slovesností připomenul období kolem svátků jara.

Při Vítání léta měl na statku premiéru dětský lidový soubor Úslaváček při ZUŠ ve Starém Plzenci pod vedením Kateřiny Palátové. Představil se folklórní pohádkou o škaredém kominíkovi. Poté, co jednoho z čertíků vyhodili z pekla, ten se chtěl stát člověkem. Jak se objevil mezi lidmi, pronikal nejen

do jejich života, ale seznamoval se i s jednotlivými řemesly. Jak byl ještě stále umouněný od pekelných sazí a nebyl příliš hezký, lidé si z něho udělali kominíka. Čertíkovi se splnil sen – stal se lověkem, vykonával užitečné řemeslo a ještě nosil do staveních štěstí.

Kdo se u hrajících dětí zastavil, obdivoval jejich nadšení, hudební a taneční výkony. Také sklízely opakovaný potlesk.

Zásluhou plzeňské ZUŠ Terezie Brzkové se při zářijovém „řemeslnickém víkendu“ na statku Lüftnerka poprvé odehrály dožínky, dočesná, vinobraní i konopická. Všechny lidové oslavy spojené s úrodou a podzimem. Nebylo to jejich klasické představení, ale komponované pásmo jimi inspirované z pera známého plzeňského divadelníka Zdislava Prince. S muzikou mu pomohl hudební pedagog Josef Fiala. Hned na začátku zazní dudy, aby každý věděl, kde se nachází. Ale to už zaznívá nepřeslechnutelný trubky hlas

zvoucí na lidovou oslavu, na lidové hody... A mladí divadelníci pod vedením staršího kolegy rozehrávají příběh, u něhož se lidé baví až do konce. Když se ozve písnička Pijme pivo s bobkem, jezte bedrník, je jasné, že dožínky skončily a ocitáme se na dočesné. I ta samozřejmě na Lüftnerku patří. Vždyť nejúspěšnější majitel statku Josef Lüftner, dříve než se dal na pěstování vína, zde chtěl vařit pivo. Dosud používaný místní název Na chmelnicích je dokladem, že se zde chmel dříve skutečně pěstoval.

Kolik z přítomných do zhlédnutí komponovaného pásma tušilo, že existovala mezi lidovými slavnostmi nějaká konopická? To závěrečné vinobraní je, zejména na Moravě, živé dodnes.

Samozřejmě, že v cyklu Kultura českého venkova vystoupil v zoologické a botanické zahradě již kultovní dětský soubor Plzeňáček.

Celoroční cyklus zahájila lidová muzika Vozembach při ZUŠ Dobřany a amatérská herecká společnost složená z členů Vozembachu, jejich rodičů a přátel ho živým betlémem také ukončila. Na Lüftnerce hostovala již podruhé. Potvrdila, že klasický betlém vyprávějící příběh Marie a Josefa a narození jejich syna Ježíška se zlidovělými koleďami se neokouká ani neoposlouchá.

Pro značnou odezvu mezi účinkujícími i diváky bude cyklus Kultura českého venkova pokračovat rovněž letos. Například vedoucí Úslaváčku K. Palátová prohlásila: „Opětovného pozvání na Lüftnerku si vážíme. Velice se nám tam líbilo a dobře hrálo. Přes nabitý kalendář určitě najdeme den, kdy se zde představíme s naším novým programem nazvaným U muziky. O. Hráčová, bývalá dlouholetá vedoucí Plzeňáčku, zase ocenila, že prostřednictvím projektu Kultura českého venkova se setkají s folklórem i lidé, kteří na produkce lidových souborů nechodí.

První pokračování letošního cyklu se uskuteční o Velikonicích.

(hy)

Jak se rodí Podzimníčkové

Návštěvy v Mateřské škole ve Starém Plzenci vítají od podzimu do jara ještě před budovou Podzimníčkové. Jejich tradice vznikla přibližně před pěti lety. S nápadem přišly paní učitelky v rámci společné aktivity, která se váže k celoročnímu projektu „Každé roční období má své krásy i úskalí“. Jedna z nich – Veronika Venkrbcová – vysvětluje podrobnosti: „V rámci podzimní vycházky jsme sbírali různé přírodniny a ve třídách potom paní učitelky společně s dětmi vyráběly všelijaké podzimní dekorace, koláže a skřítky Podzimníčky. Na zmíněnou vycházku navazuje akce, jež se nese v duchu loučení se s podzimem a přípravou přírody na zimu. S dětmi chodíme na Hůrku či jinam do okolí hledat

skutečné podzimní skřítky, kteří pomáhají přichystat přírodu na zimu. Společně s nimi plníme různé úkoly a tím pomáháme jim i přírodě.

A pak přišel nápad, že by Podzimníčky mohli zkusit vyrábět s dětmi rodiče. Myšlenka se ujala, takže už pár let nosí s nadšením a pýchou Podzimníčky do školky rodiče s dětmi. Všichni se na ně vždy moc těšíme. Všem nám dělají radost svou nápaditostí, originalitou a krásou,“ dodává na závěr paní učitelka.

Podzimníčkové jsou opravdu tak originální a nápadití, že nějaký čas zdobily rovněž prostory Environmentálního centra Lüftnerka v zoologické a botanické zahradě. (rd)

Foto Veronika Venkrbcová

Na návštěvě v Domě dětí a mládeže Sova v Chebu Co se v dětství naučíš, jako když najdeš při studiu

Sedíme proti sobě a povídáme si o zvířatech. Vystřížněji řečeno, navzájem o nich diskutujeme, protože vědomosti dětí jsou opravdu úžasné. Michaela, Pavlína, Ctirad, Pavel. Přesně polovina chovatelského kroužku vedeného Martou Beranovou z Domu dětí a mládeže Sova v Chebu. Než jsme se sesedli v jídelně k jednomu stolu, věnovali se živým mládkům v terarijní místnosti. Ale nyní prokazují na svůj věk obdivuhodné znalosti i o ostatních zástupcích živočišné říše. Jak to bývá u dětí obvyklé, nejvíce toho vědí o cizokrajných druzích. Jsou pro ně zjevně atraktivnější, ale především se projevuje vliv televize – jejich přírodopisných pořadů. Zkusme se proto více pobavit o našich zvířatech. Ani tentokrát ale nejde o jednostranný monolog...

Zvířata dokážou inspirovat i malé keramiky.
Foto Klára Stuchlová

Vymezený čas se pomalu naplňuje. I když by děti očividně diskutovaly, ptaly se i sdělovaly zážitky z přírody a činnosti kroužku dál. Je ale

pozdní odpoledne, dávno už padla tma, venku je nepříjemně a do Plzně je dlouhá cesta. Navíc další beseda s někým z plzeňské zoo je domluvena na polovinu února, na dobu jarních prázdnin. Ta už začíná být pomalu tradicí. Pokaždé je o ní velký zájem, stejně jako o paralelní, jež se koná v dětském oddělení městské knihovny. Na ni přicházejí v hojném počtu i rodiče.

Jestli si některé domy dětí a mládeže stýskají na malý zájem dětí o přírodovědné kroužky, pro Sovu to rozhodně neplatí. Na přírodu zaměřené volnočasové aktivity zde mají letité kořeny a potřebné materiální zázemí. Paní Beranová vyjmenovává, z čeho si mohou malí Chebané v této oblasti vybrat: „Nabízíme hned dva chovatelské kroužky, akvateraristický, pěstitelský. V každém je sice jen kolem desítek dětí, ale důležité je, že každý zájemce o daný obor si může svoji zálibu u nás rozvíjet.“ A trochu parafrázuje známé přísloví: „Co se v dětství naučíš, jako když najdeš při výběru střední školy, při studiu,“ a pokračuje ve výčtu dalších kroužků: „Jezdecký, ten je velice oblíbený, má dvě skupiny po deseti jezdcích. V nabídce nechybí ani kroužky kynologický a rybářský.“ Na konec si nechá včelařský a na jeho adresu prozradí: „Za ta léta, co tu pracuji, se nám ho nikdy nepodařilo založit. Až letos.“

Bylo by paradoxní, kdyby se pod křídly symbolu chebského domu dětí a mládeže – sovy – konaly jen moderní a módní kroužky jako třeba kybernetika, aerobika, samby. A s přírodou měl spojitost jen skrze velkou a druhově zajímavou zahradu. Ne, tak tomu určitě není, sova je v jeho názvu správně. František Hykeš

Takové informace se z tabulek nevyčtou

O Dny s ošetřovateli plzeňské zoo je po každé, když jsou vyhlášeny, ve školách velký zájem. Není divu. Kdo zasvěceněji a zajímavěji může o zvířatech mluvit než ti, kteří se jim denně věnují. Starají se o naplňování jejich životních potřeb. Jsou při páření, porodech, ale i při tom, když mláďata odjíždějí do jiných zoo. Termíny letošních zimních Dnů s ošetřovateli byly zaplněné prakticky hned, co se nabídka objevila na internetu.

Ošetřovatel nosorožců Robert Bultas je obklopen osmáky z plzeňské 31. ZŠ. I když mluví co možná nejhlasitěji, ti vzdálenější musí hodně napínat sluch, aby slyšeli každé slovo. O to větší je ticho. Nikoho nezapadne brebentit, sdělovat něco spolužákovi. Jedna informace je zajímavější než druhá. Například, že nosorožčí mláďe přibírá, zejména v prvních měsících života, v průměru dva kilogramy denně. Nebo že po páření se samici odebírá dvakrát denně trus a posílá na odborné pracoviště do Vídně. Zde téměř se stoprocentní jistotou určí, zda je nosorožčice gravidní nebo jde jen o nějakou hormonální poruchu. „A proč nemá jeden nosorožec roh? Také mu ho uřízl pytlák?“, padne první žákovská otázka. „Samec nemá roh proto,“ odpoví ošetřovatel, „že si ho neustále obrušuje o tvrdé a hrubé předměty. Indičtí nosorožci se až tak pytláků obávat nemusejí,“ vysvětluje. „Jejich rohy dorůstají délky do třiceti centimetrů a to pro pytláky není tak lákavé. Přednost proto dávají nosorožcům africkým. Problém indických nosorožců je spíše rozpínající se lidská populace, jejich vytlačování z původního prostředí,“ dozvídají se děti.

Vzhledem k pokročilému času zbývá už prostor jen pro poslední otázku. Jakou rychlostí nosorožci běhají, chce vědět děvče, které postavou prozrazuje, že bude dobrou atletkou. „Rozběhne se i padesátikilometrovou rychlostí,“ dostane se jí odpovědi od ošetřovatele.

Výklad skončil i vedle u předvýběhu žiraf. Ošetřovatelka Růžena Weberová si pochvaluje: „Dny s ošetřovateli mám ráda. Přicházejí děti, které mají o výklad zájem, když se zeptají, je zřejmé, že mají o zvířatech znalosti a chtějí se dozvědět ještě víc. Nejhorší je, když musíte skupině povídat a vidíte nezáměr, víte, jak je to nebaví. Ale u Dnů s ošetřovateli, se to nestává,“ zdůrazňuje ošetřovatelka.

Lektorka – vedoucí Environmentálního centra Lüftnerka Ing. Klára Stuchlová, rozdala třídě slevové kupony pro další návštěvu zahrady – tentokrát s rodiči – a loučí se s dětmi slovy: „Co jste se dnes o zvířatech dozvěděli, můžete předat dalším.“ Pravda. Takové údaje se z informačních tabulek nevyčtou! (eš)

Foto Pavel Moulis

Pták symbolizující smrt

Naši předci byli přesvědčeni, že sýčkové přivolávají smrt. Dnes této pověře nikdo nevěří, ale se smrtí jsou tyto ptáci spojeni stále. V ČR jsou totiž na pokraji vyhynutí. Jsou symbolem vymírající fauny zemědělské krajiny. I z těchto důvodů vyhlásila Česká společnost ornitologická (ČSO) sýčka obecného Ptákem roku 2018.

„Sýček obecný se zbývajících 100 až 130 párů je náš nejohroženější sovou. Jeho dramatický úbytek přímo souvisí se změnou lidského přístupu ke krajině. Sýčka lze vlastně považovat za ukazatel zdravé zemědělské krajiny a celkové druhové bohatosti. Proto si tento opeřenec rozhodně zaslouží naši pozornost,“ uvádí Zdeněk Vermouzek, ředitel ČSO. Přitom ještě na začátku dvacátého století byl nejhojnější sovou nacházející se téměř v každé

vesnici a častý byl též v otevřené krajině. Odhady hovořily o desítkách tisíc hnízdících párů. To ale změnila intenzifikace zemědělství po roce 1950.

Původně sýčci hnízdili v dutinách stromů. Postupně se, stejně jako další ptačí druhy, nechali lákat výhodami poskytovanými venkovskými budovami. V těch v současné době hnízdí téměř výhradně. Největší populace sýčků žije v Ústeckém a Středočeském kraji. (os)

Přilétají dříve, někteří zůstávají i v zimě

Řehoř má svátek 12. března. Podle známé pranostiky „Na sv. Řehoře čáp přeletí přes moře, žába hubu otevře, líný sedlák, který neoře“ by měla být čapí hnízda ještě prázdná, i když lze

ptáky co nevidět očekávat. Poslední léta ale pranostika tak stoprocentně neplatí. Chování čápů se mění. Část jich na zimu od nás ani neodlétá, další se vrací dříve, než bývalo zvykem.

Čapí mají dvě hlavní tahové cesty – východní přes Malou Asii a západní přes Gibraltar. V posledních letech se však stále více setkáváme s jejich zimováním nejen v jihozápadní Evropě, ale i v ČR. Teplejší zimy a nízká, či dokonce žádná, sněhová pokrývka umožňuje čápům u nás přežít i zimní měsíce. Podle poznatků České společnosti ornitologické jsou jako první obsazená čapí hnízda v západní části republiky. Je to oblast, odkud ptáci odlétají západní tahovou cestou. Je velice pravděpodobné, že tyto čapí strávili zimu v jihozápadní Evropě.

Tah čápů je velice závislý na počasí. Pokud je zima a přší, zdržují se na vlhkých loukách, kde se snaží najít potravu a čekají na lepší počasí. Jsou to plachtaři, kteří využívají stoupavých vzdušných proudů. Ty se ale v chladném období nevyskytují. (os)

Foto DESOP

Vyznání

Přední plzeňský výtvarník propagoval zoo

Od roku 1998 intenzivně mapuji historii plzeňské zoo, hledám pamětníky, fotografie, články a propagační materiály. Každý takový pramen, který zdokumentuje a objasní nějakou historickou událost, zvíře nebo akci, je velmi cenný. Velmi příjemný byl proto jeden únorový pátek strávený s malířem panem JOSEFEM JÍCHOU (*1934) a jeho rodinou. Radu let totiž působil jako výtvarník Parku kultury a oddechu (PKO), jehož součástí zoologická zahrada byla. A je autorem řady propagačních materiálů a ilustrací zvířat, určených pro ni. Mimochodem jeho výtvary dosud v jejím archivu úplně chyběly.

Pane Jícho, jak jste se seznámil s plzeňskou zoo?

Ještě jako malý hoch jsem chodil s dědečkem do doudleveckého Irisu. Pamatuji si tehdejší expozice, zvířata, později pracovníky zoo a PKO i uzavření a stěhování zahrady. Můj první velký propagační plakát byl ještě pro starou zoo s adresou na Dukelské třídě. Je na něm chlapec, který líže zmrzlinu a sedí na lvu. Moji styčnou osobou se zoo a dobrým známým byl Zdeněk Veselý. Dobře jsem se znal i s Miroslavem Vaňouskem. Z ateliéru v lohotínském pavilónku jsem to měl kousek na Lékařskou fakultu, kde jsem měl vždy otevřené dveře při otázkách z anatomie. Pochopitelně se znám i s autorem sousoší ledních medvědů Břetislavem Holakov-

Text a foto Mgr. Martin Vobruba

ským nebo filmaři, kteří dokumentovali činnost PKO

Kde všude byly použity Vaše ilustrace?

Pro plzeňskou zoo jsem vyrobil řadu propagačních plakátů, novoročenek či knižních záložek, rozvrhů hodin atp. Stejně kresby jsem tvořil i pro botanickou zahradu, samostatnou expozici Akva tera

nebo pionýrskou železnici. Rád jsem do výtvarné podoby přenesl například paviána mandrila, tukana nebo antilopu saju tatarskou. Hodně jsem se věnoval stylu pro děti a mládež. Zvířecí motivy jsem používal i při reklamní práci pro jiné organizace a na jednotlivé produkty (například veterinární produkty, léky).

Jaké další zážitky se Vám vybavují v souvislosti s plzeňskou zoo?

Do PKO, kam zoo patřila, jsem nastupoval za ředitele Lhotského, zažil jsem i další ředitele. V zoo jsem se například potkával u klece mladých šimpanzů s primátorem Gustavem Radou. Rád za nimi občas zavítal. Zúčastnil jsem se několika kulturních akcí pro návštěvníky modernizované Petrem Jančaříkem. Děti kreslily na chodník a vystupoval na nich například tehdy populární zpěvák Jaromír Mayer. Jako pracovníka PKO a Plzeňana mě neminuly brigády na budované zoo, a to zejména medvěďinci. Možná to ani nevíte, ale spolu se mnou a dalšími se na této expozici práci podílel též mladý herec a zpěvák Jiří Grossman (tato informace nás opravdu hodně potěšila – pozn. autora). Zažil jsem též některé akce na lohotínském amfiteátru, jako například Letní lední revue.

Vážený pane Jícho, děkuji za rozhovor, přeji hodně zdraví do dalších let a už se těším na naše další setkání.

Pokračovatel zahradnické dynastie Fišerů

Již druhým rokem byla součástí oblastní výstavy jirinek na statku Lüftnerka v plzeňské zoologické a botanické zahradě ukázka nízkých kulovitých hrnkových chryzantém ze skupiny Multiflora. Informační tabulka prozrazovala, že jejich vystavovatelem je Jaroslav Milt. Jeden z profesionálních pěstitelů těchto moderních květin v Čechách.

Mezi Plzeňany je známé především květinářství Milt na hlavní doubravské třídě. Proslulo čerstvostí řezaných květů, velkým výběrem, ochotou a vysokou profesionalitou obsluhy. Za dobu jeho existence jsou to již tisíce květů, jež zdobily promoce, svatby, různé oslavy.

Malý Jaroslav se narodil do zahradnické rodiny. „Jen pár metrů odsud,“ poodhalí pan Milt svůj rodokmen, „založil můj dědeček zahradnictví. Pro čerstvou zeleninu se chodilo do Lochotínské ulice ještě v padesátých letech minulého století. Zahradnické kořeny rodiny Fišerů ale sahají až do století 19. Jsem jedním z přímých pokračovatelů. Maminka se jmenovala Fišerová nebo také Fischerová, jak zapsal matrikář. Vyučila se květinářkou a já ji následoval. Absolvoval jsem učený obor zahradník.“

O jeho vztahu k vybranému povolání svědčí to, kolika soutěžím se jako mladý zúčastnil a jak v nich byl úspěšný. První ocenění přišlo už v učňovských letech, kdy v Mariánských Lázních vyhrál učňovskou olympiádu. Jeho jméno se v dalších letech objevilo v sedmi ročnících národní soutěže a při dvou federálních kolech. Zúčastnil se několikrát i soutěží mezinárodních. „Pokaždé jsem bodoval se svatební kyticí,“ zavzpomíná s úsměvem a dodá: „Za neorganizovanější jsem ale vždy považoval disciplínu fantazie. Všichni mají stejné podmínky a ukaž, co umíš!“

Ještě před válkou se mu dostalo cti pracovat v tehdejší nejlepší plzeňské květinové síni na rohu nám. Republiky a ul. B. Smetany. Poté, co po dvou letech sundal zelenou uniformu, pracoval v Praze. Jak sám říká, nabíral zde zkušenosti, ale poměrně rychle se vrátil do květinové síně v ul. B. Smetany. Zde se stal zástupcem

vedoucí. Samozřejmě, že jeho nadřízená byla žena. Mužů v tom oboru příliš nepracovalo.

Na dalších osm let předsedal od květin k zelenině. Oženil se a finanční podmínky v květinářství pro mladou rodinu nestačily. V zahradnickém komplexu na Roudné pěstoval okurky. Začínal na úseku ochrany rostlin, dva roky byl řadovým dělníkem, z něhož povýšil na mistra. „Byla to výborná výrobní praxe,“ přiznává. A aby ne. Skleníkový komplex měl mezi zahradníky velice dobrou pověst, v novinách se o něm psaly pochvalné články. Mohly za to zdejší progresivní pěstební metody: Ve velkém se zde využívalo roubování salátovek na dýni fíkolistou, což přinášelo hned několik výhod: Lépe rostly, byly otužilejší a byly odolné proti fusariové hnilobě. V popředí byla i biologická ochrana rostlin před chemikou.

„Zahradníci měli pro soukromé podnikání po roce osmdesát devět dobrou přípravu. Jako členové Českého zahrádkářského svazu měli prakticky všichni doma soukromou zahradu. Přesto jsem se do vlastní živnosti nijak střemhlav nehnal,“ přiznává pan Milt. „Květinářství v Doubravce jsem si pronajal od tehdejších Zahradnických závodů města Plzně v roce 1992. Loni jsme tedy oslavili čtvrtstoletí firmy Květiny Milt.“ A prozradíme, že pro oslavu a setkání všech pracovníků si vybral statek Lüftnerka. Se začátky byl spojen on, jeho manželka a jeden zaměstnanec. Dnes tvoří firmu kolem deseti lidí. Na jejím chodu se výrazně podílí i syn Ing. Jan Milt, vysokoškolsky vzdělaný odborník se zahraniční praxí ve floristice.

„S privatizací zahrad,“ posteskuje si Jaroslav Milt, „začala bohužel éra překupování produkce. My ale hledali vlastní cestu a k tomuto trendu jsme se nepřipojili. Někdy je to pro nás složitější, ale nelí-

tujeme. A výsledky potvrzují, že jsme zvolili správný směr. Vlastní výroba ovšem vyžadovala nákup a zavedení moderních technologií. V roce 1998 jsme se pustili do výstavby několika fóliovníků s moderním vybavením. Na velmi slušné úrovni jsou i po dvaceti letech.“

Ve výrobní zahradě, na místě, kde zahradníci dědeček Fišer, se jeho pokračovatel specializuje, poněvadž všechno pěstovat nelze, na tři oblasti: Na květiny časného jara, čili na macešky a petrkliče, na sortiment balkonových květů a na již zmíněné hrnkové chryzantémy kulovitého vzhledu. „Tento typ chryzantém se objevil v Americe v osmdesátých letech. V Evropě se začal pěstovat těsně před rokem 1990. Okamžitě se začaly těšit značné oblibě. Díky jim přestala být chryzantéma hřbitovní, dušičkovou kytkou a stala se v této formě žádanou květinou, která zdobí domy, zahrady, terasy od srpna do začátku podzimu,“ vysvětluje J. Milt.

Svým – a ne malým – podílem k tomu přispěl i on. Tržní rostliny pěstuje – a pěstování to není nikterak jednoduché – ze sadby nakupované v evropské květinářské velmoci – v Holandsku. Výsledky několikaměsíční práce jsou žádané nejen u nás, ale i v Německu. I proto, že jako jeden z mála dodavatelů má v nabídce rostliny o průměru 80 až 90 cm.

František Hykeš

Foto Kateřina Misíková

1918

100 LET

2018

Expedice za poznáním

František Hykeš: Šest obrázků z České Sibiře

AŽ DOSUD JSTE BYLI ZVYKLÍ NA TOMTO MÍSTĚ ČÍST REPORTÁŽE Z CIZÍCH ZEMÍ. LETOS UDĚLÁME ČTYŘIKRÁT VÝJIMKU. PODÍVÁME SE DO MÍST, KTERÁ SICE MAJÍ CIZOKRAJNÉ NÁZVY, ALE NACHÁZEJÍ SE U NÁS. JE TO PŘÍSPĚVEK ČASOPISU IRIS KE 100. VÝROČÍ ZALOŽENÍ ČESKOSLOVENSKA.

Českou Sibiř je označována vrchovina na pomezí středních Čech s Jihočeským krajem mezi Voticemi a Miličínem, jež se pokládá za její „hlavní město“. Z hlediska geomorfologického členění ČR je součástí Miličínské vrchoviny. Za autora názvu bývá považován spisovatel, novinář a politik Jan Herben. Ten pojmenování použil v roce 1907 ve fejetonu V České Sibiři. Ve skutečnosti ale toto pojmenování nevymyslel. Ve fejetonu vylíčil své zážitky, kdy se s malířem Antonínem Slavíčkem vydali z předjarní Prahy na kontrolu Herbenova letního sídla v Hostišově a zde je čekaly závěje, mrazivý vítr a sněhová vánice.

MONINEC, TO JE SIBIŘ

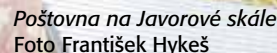
Zeměpisně je vymezení České Sibiře poměrně neurčité. V tom Herbenově není pochyb, že jejím nejvyšším vrcholem je vrch Mezivrata (713 m n. m.) nedaleko Votic. Jenže Javorová skála nápadně vyčnívající z jihozápadně situované Jistebnické vrchoviny jen pár kilometrů od známého turistického dvojměstí Sedlec-Prčice, proslaveného legendárními pochody Praha – Prčice, je ještě téměř o deset metrů vyšší. A daleko široko nejvyšší. Klímatem, který na ní vládne, to je ta skutečná Sibiř! Zdejší lyžařský areál Moninec nabízí sních často i do jara. Letos 5. března ho zde leželo 110 cm! Srovnatelné se sněhovými podmínkami na vrcho-

lových partiích Šumavy. To ve vyhlášené Peci pod Sněžkou ho měli ten den pouze 60 cm. Krkonoše nejsou zmíněny náhodně. V kempu pod Javorovou skálou připomíná nejvyšší české pohoří od roku 2009 stará dřevěná postovna ze Sněžky.

„Sibiřský“ vyhlíží i zdejší pastviny. Podmáčené loučky uprostřed lesa s ostrůvky keřů, zejména vrby. Stylově se na nich pasou huculové, snad nejskromnější a nejdolnější plemeno mezi koňmi.

„Sibiřská“ je i lidnatost tohoto kraje. Cunkov na úbočí Javorové skály má devět stálých adres, Ounuz pár metrů pod jejím vrcholem deset. Obdobné je to i v okolí.

Pokračování na straně 18.

Tam, kde končí moře

Mořské pobřeží není zrovna příliš vhodné životné prostředí – ať pro živočichy či rostliny. Písek v příbojové zóně je v neustálém pohybu, což velmi znesnadňuje rostlinám zakořenění. Umí to jen několik málo druhů, převážně trav. Nejvyhledávanějšími místy na pobřeží jsou pro živočichy, zejména ptáky, útesy. Hnízdí na nich podle tělesné velikosti v několika patrech nad sebou.

Nyní se už soustředíte na dnešní otázku. Na ty z posledního čísla přišel opravdu nevidaný počet odpovědí. Naprostá většina z nich byla správná. Rozhodli jsme se proto vylosovat nikoliv tři, ale pět výherců! Podaří se překonat tento rekord? Záleží jen na vás!

- 1 Příliv a odliv pravidelně zaplavuje a odkrývá část pobřeží. Jev souhrnně zvaný dmuť mořské hladiny způsobuje především Slunce a Měsíc. Je možné, že příliv dokáže zvýšit hladinu u pobřeží až o 20 m a v řekách – např. u Amazonky se projevuje i 850 km od ústí a u Labe 150 km? ANO NE
- 2 Nejznámějším a nejrozšířenějším suvenýrem z mořských pláží jsou mušle. Jedná se o lastury (valvy) – dvojdílné schránky: A/mlžů, B/některých medúz, C/vajíček kytovců, D/mládat kyjonožců? ANO NE
- 3 Mořské želvy potřebují pobřeží za A/k odpočinku, B/doplnění zásob vitamínu D, C/poskytuje jim obživu, D/množí se zde.
- 4 Tučňák Humboldtův, známý i z plzeňské zoo, žije: A/na západním pobřeží Peru a Chile, B/v Karibském moři, C/je kosmopolitním obyvatelem jižní polokoule?
- 5 K ptákům hnízdícím na skalnatých pořežích evropských moří patří také kormoráni. Je možné se s nimi potkat ve volné přírodě i na našem území? ANO NE

Odpovědi zasílejte na adresu: hykes@plzen.eu, (nezapomeňte uvést poštovní adresu) nebo: ZOO a BZ m. Plzeň Pod Vinicemi 9 301 00 Plzeň a těšte se na zajímavé ceny spojené s přírodou!

Výherci z 3. čísla časopisu IRIS, ročník 2017:

Helena Kokrmentová, Kladruhy; Bára Řezáčová, Plzeň; Michal Beran, Mochtín.

Správné odpovědi na soutěžní otázky:

1/ obojí, jelikož proto, že žijí ve vodě i na souši (ve dvou živlech); 2/ ZOO a BZ má ve znaku plameňáka; 3/ typickou mokřadní krajinou je Třeboňsko; 4/ rašeliníště se šumavě se nazývají slatě (slatiny); 5/ jedna z hmyzožravých rostlin se jmenuje rosnatka okrouhlostá.

Všem výhercům blahopřejeme!

Jak získat časopis IRIS

Časopis si je možno předplatit formou úhrady poštovního. Poplatek za posílání čtyř čísel činí 60 Kč. Částku lze uhradit poštovní poukázkou, kde nezapomeňte uvést účel platby – PŘEDPLATNÉ IRIS, nebo bankovním převodem. Číslo účtu: 282 564 313/0300 – VS 200 303. V tomto případě je třeba sdělit jméno a adresu objednatele. Na poštovní poukázce musí být vždy uvedena adresa: ZOO a BZ Pod Vinicemi 9, 301 00 Plzeň.

Časopis lze získat též v jeho distribučních místech:

V Plzni na adrese vydavatele, v Akva tera na Palackého tř. 5 a dále na radnici, v městském informačním centru na nám. Republiky, na Krajském úřadu Plzeňského kraje, v Národním institutu pro další vzdělávání v Čermákově ul. 18, ve Studijní a vědecké knihovně PK a na obvodních úřadech Plzeň 1 až 4. V Karlových Varech na Krajském úřadu Karlovarského kraje, magistrátu města, v Národním institutu pro další vzdělávání v Západní 15 a ve Stanici mladých přírodovědců ve Staré Roli.

V Chebu v Domě dětí a mládeže Sova.

Časopis lze získat i ve většině střediskových knihoven v Plzeňském a Karlovarském kraji.

Do základních a mateřských škol v Plzeňském a Karlovarském kraji je IRIS distribuován prostřednictvím obcí s rozšířenou působností.

Naštěstí neuhoreli!

V pohádkách přilétají komínem čerti nebo ježibaby. V realu to může být ale i docela běžný vrabec domácí, jako se stalo v rodinném domku Plzeň-Božkove. Měl dvojité štěstí: V krbu se netopilo a přes prosklená dvířka ho upozorovala kočka, která na něj upozornila mňoukáním majitelku domu. Pták měl od zbytků popela a toho, jak se snažil dostat ven, naprášeno v očích, takže jeho odchyt nebyl pro zvířecího záchranáře Karla Makoně žádný problém. Jen kočka vyšla z toho příběhu bez dobrého sousta...

To jiný ptáček – sýkorka modřinka – se ocitnul na plzeňském Anglickém nábřeží v plynových kamnech vačky. Tady záchrana tak jednoduchá nebyla. Bylo třeba vyřešit rozebrání topidla, což není žádná legrace. Musí to vždy dělat někdo, kdo tomu rozumí nebo je na to vyškolen. Oznamovatel našťestí patřil mezi zručnější a vačky byl schopen rozebrat sám. Přesto osvobození modřinky není snadné. Je zapadlá až v nejspodnější části kamen. Pomůže až okamžitý nápad: Vyvednout vačky do otevřeného okna. Sýkora vidí světlo, frnk, a je venku. K. Makoně si připisuje na konto další úspěšný zákrok a pán má do večera co dělat. (m-r)

ZOOTRHY PLZEŇ SE NOVĚ KONAJÍ

v kinosále SOU elektrotechnického ve Skvrňanech – Vejprnická 56
v termínech: 7. 4., 19. 5., 9. 6.

Prodej, nákup a výměna terarijních živočichů, exotických rostlin, krmiv, chovatelských potřeb a literatury. Jejich přejímka od 6 do 9 hod.
Cena stolu 100 Kč. Rezervace: 777 578 676.

POZOR – ZMĚNA!

Oproti údajům v Kalendáři doprovodných akcí se mění termín konání Dnů japonské kultury z 12. a 13. 5. na víkend 19. a 20. 5!

Návštěvnícký servis

ZOOLOGICKÁ A BOTANICKÁ ZAHRADA
MĚSTA PLZEŇ

Otevřeno denně duben – říjen: 8 – 19 hod. (pokladny do 18 hod.)

Vstupné: dospělí 150 Kč, zlevněné 110 Kč.

Rodinné vstupné: dva dospělí + dvě děti 490 Kč.

Děti do tří let vstup zdarma.

listopad – březen od 9 do 17 hod.

Vstupné: dospělí 100 Kč, zlevněné 70 Kč.

Rodinné vstupné: dva dospělí + dvě děti 310 Kč.

Děti do tří let vstup zdarma.

Parkoviště 50 Kč. Společné vstupné ZOO a BZ + DinoPark:

dospělí 240 Kč, zlevněné 170 Kč, rodinné 770 Kč.

Permanentky ZOO a BZ – rodinná (dva dospělí, dvě děti 1 500 Kč).

V pondělí seniori v ZOO a BZ 30% sleva!

Psi do ZOO a BZ přístup nemají!

AKVA TERA Palackého tř. č. 5

Denně od 10 do 19 hod., vstupné: dospělí 40 Kč, zlevněné 20 Kč.

Poslední vstup v 18,30 hod.

**Pro opakované návštěvy ZOO a BZ
i AKVA TERA využijte výhodných permanentek!**

Zoologická a botanická zahrada města Plzeň

Pod Vinicemi 9, 301 00 Plzeň

tel.: 378 038 325

<http://www.zooplzen.cz> e-mail: zoo@plzen.eu

Aktuální kulturní akce také na: www.iris-zooplzen.cz

facebook: Zoo Plzeň, Sdružení Iris

DINO PARK[®]

ZOO PLZEŇ

SEZONA MLAĎAT

ZAČÍNÁ 1. DUBNA 2018

VÍTE, JAK VYPADÁ **DINOSAURÍ DROBOTINA...**?

Ono takové mládě Apatosaura totiž žádný drobek není. V DinoParku ZOO Plzeň budou letos hned dva zbrusu noví **apatosaurí dorostenci**. Také stádo Stegosaurů se nám rozrůstá a nová **stegosaurí batolata** jsou prostě k sežrání, stejně jako **rodinka Triceratopsů**. Při přípravě nové sezóny jsme nezapoměli ani na **mláďata Tyrannosaurů**, která v nové poutavé scéně skotačí při svých častých hrách. **Další překvapení**, kterých bude **od 1. dubna 2018** více, už ale neprozradíme a **těšíme se na vaši návštěvu!**

Letošní **sezona v DinoParku** zkrátka stojí za to!

WWW.DINOPARK.CZ

